

UOT 32

<https://doi.org/10.30546/25194011.2026.15.1.4094>

SIYASI HAKİMİYYƏTİN QƏRAR QƏBULETMƏ MEXANİZMLƏRİNİN TƏHLİLİ

Nadir MİRZƏLİZADƏ*

Daxil olub: 5 Dekabr 2025 | Qəbul edilib: 7 Yanvar 2026 | Onlayn nəşr edilib: 24 Mart 2026
Received: 5 December 2025 | Accepted: 7 January 2026 | Published online: 24 March 2026

Açar sözlər: *siyasi hakimiyyət, güc balansı, siyasi liderlik, qərar qəbuletmə, legitimlik*

Giriş

Institusional strukturların fəaliyyətini və dövlətin strateji istiqamətlərini müəyyənləşdirən, cəmiyyətin idarə olunmasının əsas dayaqlarından biri kimi siyasi hakimiyyəti xarakterizə etmək olar. Müasir dövrdə dövlətlərin üzləşdiyi çoxtərəfli çağırışlar (informasiya axınının sürətlənməsi, qlobal siyasi rəqabətin artması, ictimai gözləntilərin yüksəlməsi və sosial-iqtisadi proseslərin mürəkkəbləşməsi) siyasi hakimiyyətin qərar qəbuletmə mexanizmlərində bir sıra yeni tələblər ortaya çıxarır. Bu situasiya hakimiyyətin təkcə formasını və strukturunu deyil, həm də qərarların necə qəbul edildiyini, hansı təsir formalarından istifadə olunduğunu, eləcə də burada hansı aktorların rol oynadığını dərinlən araşdırmağı zəruri edir [2, s. 250].

Elmi ədəbiyyatda siyasi hakimiyyətin ən dinamik komponentlərindən biri kimi qərar qəbuletmə mexanizmləri aparıcı yer tutur. Bu mexanizmlər vasitəsilə dövlət müəyyən situasiyalara reaksiya verir; başqa sözlə, strateji hədəflərini formalaşdırır və ictimai münasibətlərin idarə olunmasına dair siyasətlər müəyyənləşdirir. Hakimiyyətin təsir imkanlarının dərk edilməsində bir sıra amillər rol oynayır. Buraya qərar qəbuletmədə iştirak edən qurumların qarşılıqlı münasibətləri, güc balansı, hüquqi çərçivə, qeyri-rəsmi təsir kanalları və siyasi mədəniyyətin spesifik xüsusiyyətləri aid edilə bilər. Bu cür mexanizmlərin analizi siyasi sistemin mahiyyətini aydınlaşdırmaqla yanaşı, idarəetmə keyfiyyətinin hansı amillərdən asılı olduğunu da göstərir. Qeyd etmək lazımdır ki, modern siyasi sistemlərdə qərar qəbuletmə prosesi bir çox hallarda yalnız hüquqi və institusional çərçivələrlə məhdudlaşmır. Burada informasiya mühiti, maraq qrupları, ictimai rəy, media, beynəlxalq təsirlər, hətta liderlərin şəxsi siyasi üslubu belə böyük rol oynayır. Bu amillərin qarşılıqlı təsiri siyasi hakimiyyətin real şəraitdə necə fəaliyyət göstərdiyini anlamaq üçün mühüm analitik çərçivə yaradır.

1. Qərar qəbuletmə prosesinin siyasi mahiyyəti

Siyasi hakimiyyətin ən mühüm funksiyalarından biri kimi cəmiyyətin inkişafını təmin edən, sosial münasibətləri tənzimləyən və dövlətin uzunmüddətli hədəflərini müəyyənləşdirən qərarların qəbul edilməsini qeyd etmək olar. Qərar qəbuletmə siyasi sistemin “ürəyi” kimi xarakterizə edilə bilər. Bu proses vasitəsilə hakimiyyətin təsir dairəsi formalaşır, dövlətin real idarəçilik gücü ortaya çıxır və siyasi məqsədlərin əməli fəaliyyətə çevrilməsi mümkün olur [5, s. 1-10]. Qərar qəbuletmə yalnız texniki idarəetmə prosesi deyil; o həm də hakimiyyət münasibətlərinin ən konkret şəkildə təzahür etdiyi siyasi aktdır. Bu üzdən prosesin mahiyyəti rəsmi prosedurlarla məhdudlaşmır; bu proses sosial, iqtisadi, mədəni və psixoloji faktorların qarşılıqlı təsiri ilə formalaşır.

İlk növbədə, siyasi qərarların mahiyyətini anlamaq üçün prosesin konturlarını müəyyən etmək lazımdır. Adətən qərar qəbuletmə bir neçə əsas mərhələni əhatə edir ki, buraya problemin müəyyən-

*doktorant, Bakı Dövlət Universiteti
e-mail: nadirmirzalizade@gmail.com
ORCID: 0009-0008-5622-2151

ləşdirilməsi, məlumatların toplanması və təhlili, alternativlərin müəyyənləşdirilməsi, optimal variantın seçilməsi və nəhayət, qərarın icrası aid edilir [5, s. 10]. Bu mərhələlərin hər biri siyasi kontekstdən təsirlənir və bəzən formal prosedurların fövqündə duran qeyri-formal amillərlə tamamlanır. Məsələn, rəsmi olaraq qərarların parlamentdə yaxud hökumət kabinetində qəbul edildiyi görünə bilər, lakin qərar qəbuletmə prosesinə lobbı qrupları, elita dairələri, liderlərin şəxsi münasibətləri, beynəlxalq amillər və ictimai rəy də təsir göstərir. Bu kimi faktorlar siyasi məkanın dinamikliyini, eləcə də çoxlaylıqlığını artırır.

Qərar qəbuletmə prosesinin siyasi mahiyyəti, həmçinin onun legitimliklə olan sıx bağlılığı ilə xarakterizə olunur. Hakimiyyət tərəfindən qəbul edilmiş qərarların ictimai qəbul səviyyəsi, eləcə də həmin qərarların nə dərəcədə əsaslı, ədalətli və şəffaf görünməsi siyasi sistemin ümumi stabilliyini müəyyənləşdirir. Legitimliyin yalnız hüquqi əsaslardan qaynaqlandığını demək kifayət deyil. Qərarların necə qəbul edildiyi, hansı dəyərlərə söykəndiyi və cəmiyyətin gözləntiləri ilə nə dərəcədə üst-üstə düşdüyü legitimlik səviyyəsinə birbaşa təsir edir [12, s. 1200-1220]. Şəffaflıq və hesabatlılıq prinsiplərinin zəif olduğu sistemlərdə qərarların legitimliyi daim şübhə altına düşür və bu kimi neqativ hallar siyasi hakimiyyətin səmərəliliyini azalda bilər. Məhz bu səbəbdən müasir siyasi idarəetmədə qərar qəbuletmə mexanizmləri, bir çox hallarda, cəmiyyətin müxtəlif qruplarının maraqlarını nəzərə alan açıq və məlumatlı proseslər üzərində qurulur. Qərar qəbuletmə, eyni zamanda, güc münasibətlərinin praktiki təzahürü hesab olunur [7, s. 201-215]. Hökumət, parlament, prezidentlik institutu, yerli idarəetmə orqanları, məhkəmə hakimiyyəti, elitalar və qeyri-dövlət aktorları prosesə müxtəlif səviyyələrdə təsir göstərir. Bu təsirin intensivliyi siyasi sistemin strukturundan, hakimiyyətin səlahiyyət bölgüsündən və siyasi mədəniyyətdən asılıdır. Məsələn, parlamentli respublika idarəetməsinə əsaslanan dövlətlərdə qərar qəbuletmə daha çox institusional prosedurlara söykənsə də, prezident respublikalarında liderlik faktoru daha dominant olur. Bəzi dövlətlərdə isə qeyri-rəsmi elita şəbəkələri və maraq qrupları qərarların hansı istiqamətdə formalaşacağına ciddi şəkildə təsir göstərir. Bu da fərqli siyasi sistemlər arasında müqayisəli analiz aparmağı zəruri edir. İnformasiya mühitinin transformasiyası XXI əsrdə qərar qəbuletmə prosesinin mahiyyətini dəyişdirən mühüm amillərdən biridir.

Müasir dövrdə sosial media, rəqəmsal kommunikasiya vasitələri və global informasiyanın əlçatanlığı kimi amillər həm ictimai rəyin formalaşmasını sürətləndirir, həm də siyasi aktorların davranışını dəyişdirir. İctimaiyyət artıq daha məlumatlıdır; insanlar qərarların necə qəbul edildiyini yaxından izləyir, bu isə siyasi hakimiyyəti daha çevik, açıq və hesabatlı olmağa məcbur edir. Bir sıra hallarda ictimai təzyiq rəsmi qərarların məzmununa, yaxud da qəbul edilməsinə birbaşa təsir göstərə bilər. Beləliklə, qərar qəbuletmə prosesinin siyasi mahiyyəti onun çoxfaktorluluğu, çoxmərhələliliyi və çoxaktorluluğu kimi xüsusiyyətlərlə xarakterizə olunur [9, s. 20-40]. Bu prosesi təkcə dövlət idarəetməsinin texniki tərəfi kimi xarakterizə etmək düzgün olmazdı; o həm də siyasi hakimiyyətin real gücünün təzahürüdür. Qərarların qəbul edilmə mexanizmini anlamaq hakimiyyətin funksionallığını, malik olduğu təsir vasitələrini və cəmiyyətdə doğurduğu nəticələri dərk etmək üçün əsas amillərdən biri hesab olunur. Bu səbəbdən siyasi hakimiyyətin tədqiqində qərar qəbuletmə mexanizmlərinin analizi mühüm əhəmiyyət daşıyır və müasir siyasi elmlərin ən aktual istiqamətlərindən biri kimi ön plana çıxır [8, s. 50-70].

2. Hakimiyyət orqanları arasında səlahiyyət və güc balansı

Hakimiyyət orqanları arasında səlahiyyət bölgüsünü və güc balansını araşdırmaq siyasi hakimiyyətin mahiyyətini dərinlən anlamağın əsas yollarından biri hesab olunur. Hər bir siyasi sistem – istər demokratik, istərsə də qeyri-demokratik modellər – öz daxili dinamikasını məhz gücün necə paylandığı və hansı orqanın qərar qəbuletmə prosesinə hansı səviyyədə təsir göstərdiyi üzərində qurur. Bu baxımdan səlahiyyət bölgüsü yalnız konstitusion norma deyil, həm də siyasi prosesin praktik strukturunu müəyyənləşdirən əsas mexanizmdir. Güc balansının formalaşma qaydaları siyasi hakimiyyətin fəaliyyət səmərəliliyinə, legitimliyinə, eləcə də hakimiyyətlə cəmiyyətin qarşılıqlı əlaqəsinə birbaşa təsir edir [4, s. 50-60].

Səlahiyyət bölgüsü hüquqi çərçivəyə əsaslansa da, real güc balansı bir çox hallarda kağız üzərindəki formal qaydalardan fərqli şəkildə təzahür edir. Konstitusiyaya görə, adətən icraedici, qanun-

verici və məhkəmə hakimiyyəti arasında səlahiyyət bölgüsü müəyyən edilir. Lakin bu bölgünün real həyatda necə işlədiyi siyasi mədəniyyət, elita münasibətləri, liderlik üslubu, dövlət qurumlarının institusional yetkinlik səviyyəsi və ictimai nəzarət mexanizmlərinin gücü kimi faktorlarla müəyyən olunur. Buna görə də güc balansını anlamaq üçün yalnız hüquqi sənədlərə deyil, eləcə də sistem daxilində mövcud olan faktiki təsir kanallarına diqqət yetirmək lazımdır.

İcraedici hakimiyyətin siyasi sistemdəki rolu bir çox hallarda dominant xarakter daşıyır. Prezidentlik institutunun və hökumətin səlahiyyət sahəsi geniş olduqda, qərar qəbuletmə prosesinin istiqamətini birbaşa icra orqanları müəyyən edir. Bu hal, xüsusilə siyasi liderliyin güclü olduğu, dövlət aparatının mərkəzləşdirildiyi və nümayəndəli orqanların təsir imkanlarının məhdud olduğu siyasi sistemlərdə daha aydın şəkildə əks olunur. İcra hakimiyyətinin üstün rol oynaması bəzi hallarda idarəçilik səmərəliliyini artırma bilsə də, digər tərəfdən qərar qəbuletmə prosesini qeyri-şəffaflaşdırır və institusional balansı zəiflədə bilər [2, s. 120].

Qanunverici hakimiyyətin gücü, icraedici hakimiyyətdən fərqli olaraq, siyasi sistemin nə dərəcədə inklüziv və iştirakçı olduğunu müəyyən edən əsas göstəricilərdən biridir [3, s. 120]. Parlamentlər siyasi qərarların qanuniliyinin təmin edilməsində mühüm rol oynayır; lakin qanunverici orqanın real təsir gücü ölkələr arasında ciddi şəkildə fərqlənir. Onu da qeyd etmək ki, bəzi sistemlərdə parlament yalnız formal təsdiq funksiyasına malik olur və qərarların əsas istiqaməti icra hakimiyyəti tərəfindən müəyyən edilir. Digər hallarda isə parlament həm siyasi nəzarət mexanizmi kimi fəaliyyət göstərir, həm də qərar qəbuletmə prosesinin mühüm iştirakçısına çevrilir. Parlamentin təsir gücü siyasi partiya sisteminin quruluşu, fraksiyaların müstəqillik səviyyəsi və siyasi rəqabətin dərəcəsi ilə sıx bağlıdır.

Məhkəmə sistemi güc balansının formalaşmasında həlledici rol oynayır. Məhkəmə hakimiyyəti müstəqil fəaliyyət göstərdiyi təqdirdə qəbul olunan qərarların hüquqi əsasının möhkəmləndirilməsi, hakimiyyət özbaşnalığının qarşısının alınması və vətəndaş hüquqlarının təmin edilməsi prosesi daha effektiv xarakter alır. Lakin müasir dövrdə bəzi siyasi sistemlərdə məhkəmə hakimiyyəti yalnız formal müstəqilliyə malikdir və faktiki olaraq siyasi təsir altına düşür. Belə hallarda güc balansı pozulur, nəticədə qərar qəbuletmə prosesi tək mərkəzli hakimiyyətin iradəsi ilə məhdudlaşır. Müasir dövrdə güc balansına təsir edən mühüm faktorlardan biri də qeyri-rəsmi təsir kanallarıdır. Həmin aktorlar çox zaman konstitusional çərçivədə görünməsələr də, real siyasi proseslərdə həlledici rol oynayırlar. Gücün faktiki paylanmasına birbaşa təsir göstərən amillərə elita şəbəkələrini, iqtisadi gücə malik qrupları, yüksək vəzifəli şəxslər arasındakı şəxsi münasibətləri, lobbicilik elementlərini və beynəlxalq aktorların təsirini aid etmək olar. Bu kanalların nüfuzu artdıqca, formal səlahiyyət bölgüsü ilə real güc bölgüsü arasındakı fərq daha da dərinləşir.

XXI əsrdə güc balansının formalaşmasına təsir edən rəqəmsallaşma, informasiya axınının sürətlənməsi və sosial medianın güclənməsi kimi yeni amillər ortaya çıxmışdır. Bu səbəbdən, bir sıra məqamlarda ictimai rəy və media təzyiqi güc balansına daxil olan yeni aktor kimi çıxış edir. Sosial medianın geniş müzakirə platformasına çevrildiyi siyasi mühitlərdə icra və qanunverici hakimiyyət orqanları artıq öz qərarlarını daha ehtiyatla formalaşdırmağa məcbur qalırlar. Günümüzdə hakimiyyət orqanları arasında səlahiyyət və güc balansı siyasi sistemin dayanıqlığını, idarəetmənin səmərəliliyini və qərar qəbuletmə mexanizmlərinin şəffaflığını müəyyən edən ən vacib amillərdən biridir [10, s. 90]. Güc balansının düzgün qurulduğu sistemlərdə qərarlar daha rasionallıqla qəbul edilir və bu şərəitdə siyasi legitimlik daha da güclənir. Beləliklə, siyasi hakimiyyətin mahiyyətini anlamaq üçün güc bölgüsünün dəqiq analizi fundamental əhəmiyyətə malikdir.

3. Siyasi liderin qərar qəbuletmə modelinə təsiri

Liderlik amili siyasi hakimiyyətin fəaliyyətində fundamental əhəmiyyət daşıyır. Müasir siyasi sistemlərdə qərar qəbuletmə mexanizmləri yalnız institusional çərçivə ilə məhdudlaşmır; bu proses siyasi liderin şəxsi xüsusiyyətləri, idarəçilik üslubu, strateji baxışları və siyasi davranış mədəniyyəti ilə də formalaşır. Liderlik fenomeni bəzən formal prosedurlardan daha müəyyənəddici rol oynayaraq qərarların istiqamətini, sürətini və məzmununu dəyişmək gücünə malikdir. Bu səbəbdən siyasi liderin qərar qəbuletmə modelinə təsirinin analizi siyasi hakimiyyətin mahiyyətini anlamaq üçün əsas analitik istiqamətlərdən biri hesab olunur [6, s. 200]. Siyasi liderin təsir imkanları, ilk növbədə, onun şəxsi

keyfiyyətləri ilə birbaşa və sıx əlaqəlidir [11, s. 545-570]. Liderin xarizması, ünsiyyət bacarıqları, strategiya qurmaq qabiliyyəti, eləcə də riskə münasibəti kimi xüsusiyyətlər qərarların formalaşmasına birbaşa təsir edir. Xarizmatik liderlər, bir qayda olaraq, daha cəsarətli, sürətli və mərkəzləşdirilmiş qərar qəbuletmə modellərinə üstünlük verirlər [12, s. 212].

Bu tip liderlər ictimai dəstəyi yüksək səviyyədə səfərbər etmək qabiliyyətinə malik olduqları üçün siyasi sistemdə güc balansını onların lehinə dəyişə bilər. Digər tərəfdən, texnokratik liderlər daha analitik, tədqiqat əsaslı və kollektivçi qərar modellərinə meyilli olurlar. Qeyd etmək lazımdır ki, bu kimi fərqlər fərqli siyasi sistemlər arasında olduğu kimi, eyni sistem daxilində müxtəlif zaman kəsiyində də özünü göstərə bilər. Qərar qəbuletmə prosesinə liderin siyasi təcrübəsi və intellektual hazırlığı da ciddi təsir edir. Təcrübəli liderlər, mürəkkəb situasiyalarda daha çevik davranaraq riskləri dəqiq hesablayır və alternativ ssenariləri obyektiv qiymətləndirirlər. Təcrübəsiz liderlər isə, əksinə, daha emosional reaksiya verə, eləcə də gözlənilməz qərarlar qəbul edərək siyasi sistemdə qeyri-sabitlik yarada bilərlər. Bu səbəbdən liderin qərar qəbuletmə üslubu təkcə onun fərdi keyfiyyətlərinə deyil, həmçinin keçmiş siyasi təcrübəsinə və intellektual hazırlığına söykənir [1, s. 100].

Siyasi liderin təsir imkanlarını artıran digər vacib məsələ onun institusional mövqeyidir. Başqa sözlə, prezidentlik institutunun güclü olduğu sistemlərdə liderlərin qərar qəbuletmə prosesindəki rolu daha dominant xarakter daşıyır. Bu, hüquqi səlahiyyətlərin genişliyi və liderin siyasi sistem daxilində mərkəzi fiqur kimi çıxış etməsi ilə sıx bağlıdır. Parlamentar sistemlərdə isə, fərqli olaraq, liderin təsir gücü daha çox onun partiya daxilindəki mövqeyindən, koalisiya əlaqələrindən və parlament çoxluğu üzərindəki nəzarət səviyyəsindən asılıdır. Beləliklə, liderlik anlayışı təkcə şəxsi keyfiyyətlərdən ibarət deyil; o, həm də institusional çərçivədən qaynaqlanan struktural bir amildir.

Liderin qərar qəbuletmə modelini müəyyənləşdirən vacib mexanizmlərdən biri də qeyri-rəsmi təsir kanallarıdır. Siyasi liderlər formal məsləhətçi qrupları ilə yanaşı, qeyri-rəsmi şəbəkələrdən, şəxsi etibar etdikləri şəxslərdən, ailə üzvlərindən, həmçinin elita dairələrindən də məlumat ala bilərlər. Qeyd etmək lazımdır ki, bu təsir kanalları bəzən formal prosedurlardan daha güclü olur və qərarların mahiyyətinə dərinlən təsir göstərir. İcra hakimiyyətinin mərkəzləşdirildiyi siyasi sistemlərdə bu təsir vasitəsi daha qabarıq görünür [3, s. 120-130]. Siyasi liderin ictimaiyyətlə əlaqə modeli də qərar qəbuletmə prosesinə təsir göstərən ən əhəmiyyətli faktorlardan biridir. Geniş ictimai dəstəyə söykənən liderlər, bir qayda olaraq, daha populist və xalq kütlələrinin maraqlarını əks etdirən qərarlara üstünlük verirlər. Bunun əksinə, idarəetmədə elitar üsluba üstünlük verən liderlər qərar qəbuletmə prosesini institusional çərçivə daxilində həyata keçirməyə çalışır və ictimai rəy faktorunu əsas amil kimi dəyərləndirmirlər. Müasir dövrdə rəqəmsal kommunikasiya vasitələrinin inkişafı ilə əlaqədar olaraq lider-cəmiyyət münasibətləri daha dinamik və birbaşa xarakter almışdır. Bu amil liderlərin qərar qəbuletmə sürətini artırmaqla yanaşı, həm də onları ictimai təzyiq qarşısı daha həssas edir.

Liderin qərar qəbuletmə modelinin effektivliyini müəyyən edən əsas amillərdən biri də siyasi sistem daxilindəki legitimlik səviyyəsidir. Legitimlik təkcə seçki nəticələrindən və ya hüquqi prosedurlardan qaynaqlanan bir anlayış deyil; o, həm də liderin nəticə əldə etmə qabiliyyəti, cəmiyyətin gözləntilərinə uyğun addımlar atması və siyasi sabitlik yaratması kimi mühüm komponentlərdən formalaşır. Legitimlik səviyyəsi yüksək olan liderlərin qərarları daha sürətli icra olunur və bu qərarlar ictimaiyyət tərəfindən daha az müqavimətlə qarşılanır [12, s. 956]. Siyasi liderlik qərar qəbuletmə prosesinin ayrılmaz tərkib hissəsidir. Liderin şəxsi xüsusiyyətləri, təcrübəsi, institusional mövqeyi, qeyri-rəsmi təsir şəbəkələri və ictimai rəyə münasibəti qərar qəbuletmə modelinin formasını və nəticəsini müəyyənləşdirir. Beləliklə, siyasi hakimiyyətin strukturunu dərinlən anlamaq üçün lider fenomeninin təhlili qaçılmazdır.

Nəticə

Tədqiqat göstərir ki, siyasi qərarlar təkcə hüquqi prosedurların məhsulu deyil, həm də sosial, siyasi və institusional təsir amillərinin kompleks qarşılıqlı əlaqəsinin nəticəsidir. Müasir dövrdə siyasi hakimiyyət çoxvektorlu təsirlər altında fəaliyyət göstərir və qərarların qəbul edilməsi həm daxili, həm də xarici faktorlarla şərtlənir. Bu baxımdan, qərar qəbuletmə prosesinin təhlili siyasi sistemin işləmə mexanizmini anlamaq üçün fundamental əhəmiyyət daşıyır. Prosesin siyasi mahiyyəti sübut edir ki,

qərarların qəbul edilməsi yalnız texniki idarəetmə aktı deyil, həm də güc münasibətlərinin birbaşa təzahürüdür. Qərarlar müxtəlif sosial qrupların maraqlarını əks etdirməklə siyasi sistem daxilindəki faktiki təsir vasitələrini üzə çıxarır. Məqalədən aydın olur ki, qərar qəbuletmənin keyfiyyəti siyasi legitimlik, ictimai etimad və idarəetmə səmərəliliyi ilə sıx bağlıdır. Siyasi sistemin dayanıqlılığı hakimiyyət orqanları arasında səlahiyyət və güc balansının nə dərəcədə düzgün qurulmasından asılıdır. Başqa sözlə, formal səlahiyyət bölgüsü ilə faktiki güc bölgüsü arasında fərqi dərinləşməsi siyasi proseslərdə qeyri-sabitliyə səbəb ola bilər. Beləliklə, səmərəli siyasi idarəetmənin əsas şərtləri kimi institusional sabitlik, güclər bölgüsünün şəffaflığı və qarşılıqlı nəzarət mexanizmlərini qeyd etmək olar. Siyasi liderin qərar qəbuletmə modelinə təsirinə nəzər saldıqda aydın olur ki, liderlik fenomeni siyasi hakimiyyətin strukturunda həlledici rola malikdir. Liderin şəxsi keyfiyyətləri, təcrübəsi, idarəçilik üslubu və ictimaiyyətlə münasibəti kimi amillər qərarların məzmununa, eləcə də icra mexanizmlərinə bilvasitə təsir göstərir. Bu da siyasi hakimiyyətin yalnız institusional çərçivələrlə məhdudlaşmadığını, eləcə də fərdi liderlik amili ilə formalaşdığını açıq şəkildə nümayiş etdirir.

Nəticə etibarilə, tədqiqat sübut edir ki, siyasi hakimiyyətin mahiyyətini dərinlən anlamaq üçün qərar qəbuletmə mexanizmlərinin, güc balansının və liderlik faktorunun kompleks şəkildə araşdırılması fundamental əhəmiyyətə malikdir.

ƏDƏBİYYAT

Türk dilində:

1. Arı T. Uluslararası İlişkiler Teorileri. Bursa: MKM Yayıncılık, 2013, 624 s.
2. Çetin H. Siyaset Bilimi: Kavramlar ve Kurumlar. İstanbul: Siyasal Kitabevi, 2016, 392 s.
3. Kapani M. Politika Bilimine Giriş. İstanbul: Bilgi Yayınevi, 2010, 344 s.
4. Kuzu B. Kuvvetler Ayrılığı ve Demokrasi. Ankara: Orion Yayınları, 2008, 312 s.

İngilis dilində:

5. Allison G. Essence of Decision: Explaining the Cuban Missile Crisis. Boston: Little, Brown, 1971, 338 p.
6. Burns J. Leadership. New York: Harper & Row Publisher, 1978, 530 p.
7. Dahl R. The Concept of Power. New York: Behavioral Science, 2(3), 1957, pp. 201–215.
8. Easton D. A systems Analysis of Political Life. New York: Wiley, 1965, 560 p.
9. Lukes S. Power: A Radical View (2nd ed.). London: Palgrave Macmillan, 2005, 230 p.
10. Peters B. Governance, Politics and the State (2nd ed.). London: Palgrave Macmillan Publisher, 2019, 268 p.
11. Rosati J. The Politics of Foreign Policy Decision Making // Policy Studies Journal, 1981, 9(4), pp. 545-570.
12. Weber M. Economy and Society: An Outline of Interpretive Sociology (Vols. 1–2). University of California Press, 1978, 1469 p.

Резюме

Надир Мирзализаде

Анализ механизмов принятия решений политической властью

В исследовании подробно анализируется роль механизмов принятия решений в политико-экономической деятельности. В статье рассматривается влияние отдельных институциональных, структурных и индивидуальных факторов на формирование политических решений. Тема связана с многовекторностью процесса внедрения современных методов государственного управления, новой информационной средой, глобальными влияниями, усложняющими политическую систему. Основными принципами исследования являются определение функциональной активности политического развития, политических основ, обеспечивающих принятие решений, институциональных и лидерских факторов.

В исследовании широко используются качественно ориентированные аналитические методы. Разработан метод анализа эмпирических материалов, синтеза и синтетического анализа концептуальных подходов. В статье раскрывается политическая сущность процесса принятия решений. Далее рассматривается влияние политической системы, распределения власти и баланса власти на устойчивость политической системы. В заключение

показано, что личностные характеристики политического лидера, его опыт и неформальные каналы влияния оказывают существенное влияние на модель принятия решений.

Уделяется внимание динамичному и адаптивному характеру процесса исследования и принятия решений. На фоне глобальных политических трансформаций, ускорения информационных потоков и расширения государственного управления подчёркивается важность использования более комплексных подходов к принятию решений государственными институтами. В статье отмечается, что современная модель политического управления базируется не только на формальных институциональных рамках, но и объединяет психолого-мотивационные факторы, потребности в легитимности и стратегии политической коммуникации.

В заключительной части делается вывод о том, что для понимания реальных механизмов управления политической властью важно совместно анализировать институциональные рамки, баланс сил и факторы лидерства. Научная новизна статьи заключается в интегративном анализе этих трёх основных направлений. Такой подход позволяет более чётко выявить многоуровневые влияния на формирование политических решений.

Ключевые слова: *политическая власть, баланс властных полномочий, политическое лидерство, принятие решений, легитимность*

Summary

Nadir Mirzalizade

Analysis of Decision-Making Mechanisms of Political Authority

The study extensively analyzes the role of decision-making mechanisms in political economic activity. The article examines how certain institutional, structural and individual factors influence the formation of political decisions. The topic is related to the multi-vector nature of the process of adopting modern public administration, the new information environment, global influences making the political system more complex. The main principles of the study are to determine the functional activity of political development, the political foundations that ensure decision-making, institutional and leadership factors.

Qualitatively oriented analytical methods are widely used in the study. Here, the method of analysis of empirical materials, synthesis and synthetic analysis of conceptual approaches is created. The article explains the political essence of the decision-making process. Then, the influence of the political system of the distribution of power and the balance of power on the stability of the political system is discussed. Finally, it is shown that the personal characteristics of the political leader, experience and informal channels of influence have a significant impact on the decision-making model.

Attention is paid to the dynamic and adaptive nature of the research and decision-making process. Against the background of global political transformations, acceleration of information flows and expansion of public administration, the importance of using more complex approaches to decision-making by government institutions is emphasized. The article notes that the modern model of political management is not based only on formal institutional frameworks, but also combines psychological-motivational factors, legitimacy needs and political communication strategies.

The final part concludes that in order to understand the real management mechanisms of political power, it is important to analyze the institutional framework, balance of power and leadership factors together. The scientific novelty of the article lies in the integrative analysis of these three main directions. This approach more clearly reveals multilevel influences in the formation of political decisions.

Key words: *political power, balance of power, political leadership, decision-making, legitimacy.*

Rəyçi: s.e.ü.f.d., dos. Qasımov Səyavuş Kamran oğlu